

دکتر محمدرضا سعیدی دانش آموخته تاریخ و مطالعات سیاسی و اسلامی؛

## نوروز و سیاست خارجی: نوروز به عنوان سرمایه مفهومی ایران

نوروز، کهن‌ترین جشن ایرانی، نه تنها به عنوان یک آیین ملی، بلکه به عنوان یک ابزار دیپلماسی فرهنگی و سرمایه‌ی مفهومی ایران در سیاست خارجی شناخته می‌شود.

به گزارش خبرنگاران گروه فرهنگ، هنر و رسانه خبرگزاری گزارش خبر، نوروز، کهن‌ترین جشن ایرانی، نه تنها به عنوان یک آیین ملی، بلکه به عنوان یک ابزار دیپلماسی فرهنگی و سرمایه‌ی مفهومی ایران در سیاست خارجی شناخته می‌شود. مفهوم سرمایه‌ی مفهومی (Conceptual Capital) به مجموعه‌ای از ارزش‌ها، نمادها و سنت‌های فرهنگی اطلاق می‌شود که یک کشور از آن‌ها برای تقویت موقعیت بین‌المللی خود بهره می‌برد.

در این چارچوب، نوروز جایگاهی ویژه دارد؛ زیرا علاوه بر ایران، در کشورهای مختلفی چون افغانستان، تاجیکستان، ازبکستان، آذربایجان و حتی مناطقی از ترکیه و عراق جشن گرفته می‌شود.

این گستره‌ی فرهنگی، به ایران امکان می‌دهد تا از نوروز به عنوان یک ابزار دیپلماسی عمومی و افزایش قدرت نرم خود در منطقه و جهان استفاده کند (Hodgson ۱۹۷۴، ۲۹۳؛ دهشیری ۱۳۹۸، ۵۴).

### نوروز و دیپلماسی عمومی ایران

دیپلماسی عمومی به سیاست‌ها و اقداماتی گفته می‌شود که از طریق آن‌ها یک کشور تلاش می‌کند تا تصویر مثبتی از خود در سطح بین‌المللی ارائه دهد. نوروز، به عنوان میراث جهانی ثبت شده در یونسکو، یکی از مهم‌ترین نمادهای فرهنگی ایران است که دولت جمهوری اسلامی ایران از آن برای تعامل با ملت‌ها و دولت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای استفاده کرده است (Griffiths ۲۰۱۶، ۷۸؛ متقی ۱۳۹۹، ۸۸).

برگزاری جشن‌های نوروزی توسط سفارتخانه‌های ایران در کشورهای مختلف، نمایش آیین‌های سنتی، موسیقی، غذاهای ایرانی و اجرای مراسم نوروزی در سازمان ملل متحد، نمونه‌هایی از استفاده‌ی ایران از نوروز برای تقویت تصویر فرهنگی و تمدنی خود در سطح بین‌المللی است. همچنین، در سال‌های اخیر، نشست‌های دیپلماتیک با محوریت نوروز میان کشورهای حوزه‌ی فرهنگی ایران برگزار شده که نشان از اهمیت این جشن در سیاست خارجی ایران دارد (Hunter ۲۰۱۹، ۱۰۲؛ قوام ۱۳۹۶، ۱۴۷).

### نوروز و همگرایی منطقه‌ای

نوروز نه تنها یک جشن ایرانی، بلکه جشنی مشترک میان ملت‌های مختلف است. کشورهای حوزه‌ی تمدنی ایران، از جمله افغانستان، تاجیکستان، ازبکستان، و آذربایجان، هر یک برداشت و سنت‌های خاص خود را در این جشن دارند، اما پیوندهای فرهنگی آن‌ها با ایران از طریق نوروز حفظ شده است. این اشتراکات فرهنگی، فرصتی برای ایران فراهم می‌کند تا روابط خود را با این کشورها تقویت کرده و از نوروز به عنوان ابزاری برای همگرایی منطقه‌ای استفاده کند (Hodgson ۱۹۷۴، ۲۹۵؛ طباطبایی ۱۳۹۴، ۸۳).

یکی از نمونه‌های برجسته‌ی این موضوع، اجلاس بین‌المللی نوروز است که در سال‌های اخیر با حضور سران کشورهای منطقه برگزار شده و به عنوان بستری برای گفتگوهای سیاسی و اقتصادی مورد توجه قرار گرفته است. این رویکرد نشان‌دهنده‌ی آن است که ایران از نوروز نه تنها برای تحکیم هویت فرهنگی خود، بلکه برای پیشبرد اهداف ژئوپلیتیکی‌اش نیز بهره می‌برد (Griffiths ۲۰۱۶، ۸۰؛ بشیری ۱۳۹۷، ۶۴).

### نوروز و قدرت نرم ایران

مفهوم قدرت نرم که توسط جوزف نای مطرح شد، به توانایی یک کشور در تأثیرگذاری بر دیگران از طریق جذابیت‌های فرهنگی و ارزشی اشاره دارد. نوروز یکی از مؤلفه‌های مهم قدرت نرم ایران محسوب می‌شود، زیرا ارزش‌های انسانی مانند صلح، دوستی، نوگرایی و طبیعت‌گرایی را منتقل می‌کند. این ویژگی‌ها، نوروز را به ابزاری مناسب برای تقویت چهره‌ی ایران در افکار عمومی جهانی تبدیل کرده است (Hunter ۲۰۱۹، ۱۲۰؛ دهشیری ۱۳۹۸، ۹۲).

در این راستا، جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر پیوندهای فرهنگی نوروز، تلاش کرده تا تصویری مثبت از خود در کشورهای همسایه و فراتر از آن ارائه دهد. برای مثال، ایران از نوروز برای تعاملات فرهنگی با سازمان‌های بین‌المللی، مانند سازمان ملل، یونسکو و سازمان همکاری‌های اقتصادی (ECO)، استفاده کرده است. این اقدامات نه تنها به حفظ و گسترش هویت فرهنگی ایران کمک کرده، بلکه جایگاه ایران را به عنوان یک بازیگر تأثیرگذار در منطقه تثبیت کرده است (Griffiths ۲۰۱۶، ۸۵؛ قوام ۱۳۹۶، ۱۵۵).

## نتیجه‌گیری

نوروز، به‌عنوان یکی از عناصر کلیدی هویت فرهنگی ایران، نقش مهمی در سیاست خارجی و دیپلماسی عمومی این کشور دارد. این جشن، با داشتن ریشه‌های تاریخی و فرهنگی مشترک در کشورهای مختلف، به ایران این امکان را داده است که از آن به‌عنوان سرمایه‌ی مفهومی برای تقویت روابط بین‌المللی، همگرایی منطقه‌ای و افزایش قدرت نرم خود بهره‌برد. در نتیجه، نوروز نه تنها یک سنت ملی، بلکه ابزاری استراتژیک در سیاست خارجی ایران محسوب می‌شود.

## منابع انگلیسی

.Griffiths, Martin. International Relations: The Key Concepts. London: Routledge, ۲۰۱۶.

Hodgson, Marshall G. S. The Venture of Islam: Conscience and History in a World Civilization. Vol. ۲. Chicago: University of Chicago Press, ۱۹۷۴.